

LEONORA CARRINGTON

Een dove oude dame

Met een voorwoord van Ali Smith

'Een van de meest originele, speelse en ongemerkt visionaire romans van de twintigste eeuw.' – Ali Smith

Een dove oude dame is het bizarre verhaal van de tweeën-negentigjarige Marian Leatherby, die terechtkomt in een sinister tehuis voor oude dames. Met religieuze boodschappen en pillen proberen de leiders de oude dames in het gareel te houden. Maar wanneer Marian een boek leest over het leven van de diabolisch knipogende non op het schilderij in de kantine, ontdekt ze het mysterie van de Lonkende non en de Heilige Graal. Na een geheimzinnige vergiftiging komen de dames in opstand en brengen een omwenteling teweeg die kosmische proporties aanneemt: een nieuwe zondvloed en een nieuwe ijstijd breken aan om de aarde te zuiveren.

Met een voorwoord van Ali Smith is *Een dove oude dame*, een klassieker van de fantastische literatuur, de occulte tweeling van *Alice in Wonderland*.

'Een onbeschrijfbare synthese van persiflage, sprookje, detective, heilsboodschap, mythe en Engelse slapstick. Miss Marple op zoek naar de Graal, verdwaald in de waanzin.' – *De Gids*

'Haar woorden zijn net zo puur, onopgesmukt en geestig als de inhoud wild, verwarrend en ontzagwekkend is.'
– *Times Literary Supplement*

Leonora Carrington (Engeland 1917 – Mexico 2011) wordt gerekend tot de grootste surrealistische kunstenaars ter wereld. Ze schreef, schilderde en beeldhouwde. Van haar verschenen eerder de autobiografische novelle *Beneden* en *Alle verhalen*.

www.uitgeverijorlando.nl

LEONORA CARRINGTON

Een dove oude dame

Met een voorwoord van Ali Smith

Vertaald door
Nelleke van Maaren

uitgeverij
ORLANDO

© 1976, 2020 The Estate of Leonora Carrington
Oorspronkelijk verschenen in Franse vertaling als
Le Cornet acoustique in 1974 bij © Editions Flammarion,
Parijs

Oorspronkelijke titel *The Hearing Trumpet*, verschenen
in 1976 bij Routledge & Kegan Paul Ltd., London

© 1985, 2020 herziene Nederlandse vertaling
Uitgeverij Orlando bv, Amsterdam en Nelleke van
Maaren

© 2005 Voorwoord Ali Smith

© 2020 Nederlandse vertaling voorwoord Uitgeverij
Orlando, René van Veen en Noa Tims

Omslagontwerp Mariska Cock

© Omslagbeeld Leonora Carrington, *The Giantess*
(*The Guardian of the Egg*), 1947 c/o Pictoright 2020

© Foto auteur Emerico Weisz

Zetwerk Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN 978 94 93081 35 2

NUR 302

www.uitgeverijorlando.nl

EEN DOVE OUDE DAME

Het is mogelijk dat Carmella, toen zij mij de gehoorhoorn cadeau gaf, de gevolgen daarvan al enigszins voorzag. Ik zou niet willen stellen dat Carmella een kwaadaardig karakter heeft, maar zij heeft toevalligerwijs wel een merkwaardig gevoel voor humor. De hoorn was in zijn soort zeker een fraai exemplaar, zonder al te modern te zijn. Hij was bijzonder mooi om te zien, versierd met ingelegd zilver en parelmoer, en had een werkelijk indrukwekkende gebogen vorm, als de hoorns van een buffel. Maar de esthetische aspecten van het ding waren niet zijn enige kwaliteiten: de hoorn versterkte geluid in die mate dat gewone gesprekken zelfs voor mijn oren verstaanbaar werden.

Ik wil hier even opmerken dat de ouderdom zeker niet al mijn organen heeft aangetast. Zo zie ik nog uitstekend, al heb ik een leesbril nodig om te lezen, wat ik zelden of nooit doe. De reumatiek heeft weliswaar mijn botten kromgetrokken, maar dat weerhoudt mij er niet van om bij aangenaam weer een wandeling te maken en eens per week, op donderdag, mijn kamer te vegen – een vorm van lichaamsbeweging die nuttig en constructief tegelijk is. En verder kan ik hieraan toevoegen dat ik mijzelf nog steeds als een nuttig lid van de samenleving beschouw en naar mijn mening nog steeds in staat ben om prettig en onderhoudend gezelschap te zijn als de situatie daarom vraagt. Het feit dat ik geen tanden meer heb en nooit een kunstgebit heb kun-

nen dragen hindert mij niet in het minst, ik hoef niemand te bijten en er bestaan allerlei soorten zacht en smakelijk voedsel die eenvoudig te verkrijgen en licht verteerbaar zijn. Gepureerde groenten, chocola en in warm water geweekt brood vormen de grondslag van mijn eenvoudig dieet. Ik eet nooit vlees, omdat ik het niet juist vind dieren van het leven te beroven als ze toch al zo moeilijk te kauwen zijn. Ik ben nu tweeënnegentig jaar oud en woon sinds een jaar of vijftien bij mijn zoon en zijn gezin. Ons huis ligt in een rustige woonwijk en zou in Europa een twee-onder-één-kap-herenhuis worden genoemd. Het heeft een kleine tuin. Hoe ze het hier in het Spaans noemen weet ik niet, waarschijnlijk iets in de trant van 'ruim landhuis met park'. Dat is niet waar, het huis is niet ruim, het is te klein, en het heeft niets dat in de verste verte aan een park doet denken. Maar er is een aardige achtertuin, die ik deel met mijn twee katten, een kip, het dienstmeisje en haar twee kinderen, wat vliegen en een soort cactus die maguey heet.

Mijn kamer komt uit op deze aangename achtertuin en dat is erg gemakkelijk omdat ik geen trappen hoef te lopen – ik hoef alleen maar de deur open te doen om 's nachts van de sterren of 's ochtends van de morgenzon te kunnen genieten. Rosina, het dienstmeisje, is een Indiaanse vrouw die gemelijk van aard is en tegen de rest van de mensheid in het algemeen iets schijnt te hebben. Ik geloof dat ik voor haar tot geen enkele menselijke categorie behoor, dus onze relatie is niet onprettig. De magueyplant, de vliegen en ik zijn dingen die in de tuin horen, wij zijn elementen van het landschap en worden als zodanig geaccepteerd. De katten zijn een andere zaak. Hun individuele persoonlijkheid brengt Rosina afwisselend tot aanvallen van diepe ontroering of wilde razernij, al naar gelang haar humeur. Zij praat tegen de katten; tegen haar kinderen praat ze

nooit of te nimmer, al denk ik dat ze hen op haar manier wel aardig vindt.

Ik heb dit land nooit kunnen begrijpen en ik begin nu langzamerhand te vrezen dat ik nooit naar het noorden zal terugkeren, dat ik hier nooit meer weg kan. Ik moet de moed niet opgeven, de wonderen zijn de wereld niet uit, ze komen zelfs regelmatig voor. In het algemeen denken mensen dat vijftig jaar wel een erg lange tijd is om een land te bezoeken, omdat het dikwijls meer dan een half mensenleven is. Voor mij zijn die vijftig jaar niet meer dan een periode die ik ergens heb doorgebracht waar ik helemaal niet wil zijn. De afgelopen vijfenveertig jaar heb ik voortdurend geprobeerd om weg te komen. Op een of andere manier lukte dat nooit, er moet een soort magische kracht zijn die me in dit land vasthoudt. Ooit zal ik, terwijl ik in opperste gelukzaligheid sneeuw en rendieren, kersebomen, weilanden en het gekwinkeleer van de lijsters op me in laat werken, erachter komen waarom ik hier zo lang ben gebleven.

Mijn dromen richten zich niet altijd op Engeland. In feite zou ik niet eens speciaal in Engeland willen wonen, al zal ik wel mijn moeder in Londen moeten bezoeken, ze wordt nu echt oud, hoewel ze nog in uitstekende gezondheid verkeert. Van bijbels standpunt bezien is honderdtien niet eens zo vreselijk oud. Margrave, de bediende van mijn moeder, die mij ansichtkaarten van Buckingham Palace stuurt, zegt dat zij in haar rolstoel nog heel kwiek is, al begrijp ik niet helemaal hoe iemand in een rolstoel kwiek kan zijn. Hij zegt dat ze totaal blind is maar geen baard heeft. Dat moet slaan op een foto van mijzelf die ik haar vorig jaar als kerstcadeautje heb gestuurd.

Ik heb inderdaad een korte grijze baard, die door conventionele mensen weerzinwekkend zou worden gevonden. Persoonlijk vind ik hem nogal elegant.

Engeland zou een kwestie van een paar weken zijn en vervolgens zou ik mijn levenslange droom kunnen verwezenlijken: naar Lapland reizen om me daar door honden, wollige honden, in een voertuig te laten voorttrekken.

Dit alles is niets dan een zijsprong en ik wil niet dat men denkt dat mijn geest wel erg ver afdwaalt, hij dwaalt nooit verder af dan ik wil.

Ik woon dus bij mijn Galahad en voornamelijk in de achtertuin.

Nu heeft Galahad een vrij groot gezin en hij is allesbehalve rijk. Hij moet rondkomen van het schamele loon dat aan dat ambassadepersoneel wordt betaald dat niet werkelijk ambassadeur is (die krijgen, naar ik me heb laten vertellen, een ruimer salaris van de regering). Galahad is getrouwd met de dochter van de bedrijfsleider van een cementfabriek. Ze heet Muriel en haar ouders zijn beiden Engelsen. Muriel heeft vijf kinderen, van wie er nog een, de jongste, bij ons woont. Deze jongen, Robert, is vijftientwintig en nog niet getrouwd. Robert is geen prettig mens en was zelfs als kind al onaardig tegen katten. Ook rijdt hij rond op een motorfiets en bracht hij een televisietoestel in huis. Vanaf die tijd zijn mijn bezoeken aan de voorste regionen van ons huis steeds schaarser geworden. Als ik me daar nu al ooit vertoon, heeft het altijd iets van een soort geestverschijning, als ik het zo mag uitdrukken. Dit lijkt de rest van de familie in zekere zin een pak van het hart te zijn, omdat mijn tafelmannen wat ongebruikelijk zijn geworden. Met het vorderen der jaren word je wat minder gevoelig voor de eigenaardigheden van anderen; zo zou ik bijvoorbeeld toen ik veertig was niet graag sinaasappels in een volle tram of bus hebben gegeten, maar nu zou ik niet alleen zonder blikken of blozen sinaasappels maar wel een complete maaltijd in elke willekeurige vorm van openbaar vervoer naar binnen kun-

nen werken en wegspoelen met een glas port, dat ik af en toe drink als er iets bijzonders aan de hand is.

Niettemin maak ik me verdienstelijk en help in de keuken, die naast mijn kamer ligt. Ik maak groenten schoon, voer de kippen en verricht, zoals ik al eerder zei, andere inspannende werkzaamheden als het vegen van mijn kamer op donderdag. Ik ben niemand tot last en houd mezelf zonder enige hulp schoon.

Elke week brengt een bepaalde hoeveelheid bescheiden vreugde, bij mooi weer elke nacht de hemel, de sterren en natuurlijk de maan, als het daar de tijd voor is. 's Maandags wandel ik bij zacht weer twee huizenblokken verder en bezoek mijn vriendin Carmella. Samen met haar nicht, die cake bakt voor een Zweedse theesalon, hoewel ze Spaans is, woont Carmella in een heel klein huisje. Zij leidt een zeer aangenaam leven en is echt een intellectueel. Zij leest boeken door een elegante lorgnet en mompelt vrijwel nooit in zichzelf, zoals ik. Ook breid ze heel moeilijke truien, maar het grootste plezier in haar leven is wel brieven schrijven. Carmella schrijft brieven naar alle delen van de wereld, aan mensen die zij niet kent, en ondertekent die met allerlei romantische namen, nooit met haar eigen naam. Carmella heeft de grootste minachting voor anonieme brieven en die zouden natuurlijk ook heel onpraktisch zijn, want wie kan er nu een brief beantwoorden die niet is ondertekend? Die prachtige brieven, in Carmella's elegante handschrift, vliegen per luchtpost uit door het hemelruim. Niemand beantwoordt ze ooit. Dat is echt een onbegrijpelijke kant van het menselijk geslacht, mensen hebben nooit tijd voor iets.

Welnu, op een mooie maandagmorgen vertrok ik voor mijn gebruikelijke bezoek aan Carmella, die me al op de drempel stond op te wachten. Ik zag meteen dat zij in een

staat van grote opwinding verkeerde, want ze was vergeten haar pruik op te zetten. Carmella is kaal. In gewone omstandigheden zou ze nooit zonder pruik de straat op gaan want ze is nogal ijdel, haar rode pruik is een soort vorstelijk gebaar tegenover haar lang geleden uitgevallen haar dat, als mijn geheugen me niet in de steek laat, bijna even rood was als haar pruik. Die maandagmorgen stond Carmella daar dus zonder het gebruikelijke sieraad van de vrouw, ze verkeerde in grote opwinding en mompelde in zichzelf, wat ze gewoonlijk niet doet. Ik had een ei voor haar meegebracht dat de kip die ochtend had gelegd. Toen ze me bij mijn arm greep liet ik het vallen. Dat was erg jammer, omdat het ei nu niet meer te repareren viel.

‘Ik sta op je te wachten, Marian, je bent twintig minuten te laat,’ zei ze, zonder op het gebroken ei te letten. Haar stem klonk schrill en dit was bij benadering wat zij zei, want ik kon natuurlijk niet alles verstaan. Ze trok me het huis binnen en wist me na enkele pogingen duidelijk te maken dat zij een cadeau voor me had. ‘Een cadeau, een cadeau, een cadeau!’ Nu heeft Carmella mij al een paar keer dingen ten geschenke gegeven, soms gebreide en soms eetbare, maar ik had haar nog nooit zo opgewonden gezien. Toen zij de gehoorhoorn uitpakte, was het me een raadsel of dat iets was dat voor eten en drinken te gebruiken viel of dat het alleen een ornament of snuisterij was. Na veel gecompliceerde gebaren zette zij het ding eindelijk aan mijn oor en wat ik altijd had gehoord als ijl gegil donderde nu door mijn hoofd als het brullen van een woedende stier. ‘Kun je me horen, Marian?’

Ja, inderdaad. Het was angstaanjagend.

‘Kun je me horen, Marian?’

Ik knikte sprakeloos, dit vreselijke kabaal was erger dan de motorfiets van Robert.

‘Die fantastische hoorn zal je hele leven veranderen.’

Ten slotte zei ik: ‘Lieve hemel, schreeuw niet zo, je maakt me zenuwachtig.’

‘Een wonder!’ riep Carmella, nog steeds opgewonden, en toen op wat rustiger toon: ‘Je hele leven zal veranderen.’

We gingen beiden zitten en zogen op een lila, naar viooltjes geurend zuurtje, waar Carmella van houdt omdat het je adem parfumeert; aan de behoorlijk vieze smaak begin ik langzamerhand gewend te raken, ik ga ze zelfs lekker vinden omdat ik zo op Carmella gesteld ben. We dachten na over alle wereldschokkende mogelijkheden die de hoorn bood.

‘Niet alleen kun je naar prachtige muziek en verstandige gesprekken luisteren, maar het aardige is dat je ook uit kunt vinden wat je hele familie over je zegt, en dat is vast buitengewoon amusant.’ Carmella had haar zuurtje op en stak nu een van de zwarte sigaartjes op die ze voor bijzondere gelegenheden bewaart. ‘Je moet die hoorn natuurlijk goed verstoppen, anders pakken ze hem misschien af als ze niet willen dat jij hoort wat zij zeggen.’

‘Waarom zouden zij iets voor mij willen verbergen?’ zei ik en dacht aan Carmella’s onverzadigbare zucht naar dramatiek. ‘Ik ben niemand tot last en zij zien mij bijna nooit.’

‘Je weet maar nooit,’ zei Carmella. ‘Mensen onder de zeventig en boven de zeven zijn bijzonder onbetrouwbaar, tenzij ze toevallig katten zijn. Je kunt niet voorzichtig genoeg zijn. Denk je bovendien eens in wat een onvoorstelbaar leuke avond je zult hebben als je anderen hoort praten terwijl zij denken dat je niets verstaat.’

‘Ze kunnen die hoorn toch moeilijk over het hoofd zien,’ zei ik weifelend. ‘Het moet een buffelhoorn zijn, buffels zijn heel grote dieren.’

‘Natuurlijk moet je zorgen dat ze niet zien dat je hem

gebruikt, je moet je ergens verstoppen om te luisteren.' Daaraan had ik niet gedacht, dat idee bood zeker grenzeloos veel mogelijkheden.

'Carmella, ik vind het heel lief van je en dat parelmoeren bloemmotiefje is werkelijk schattig, het ziet er zestien-de-eeuws uit.'

'Je mag nu ook luisteren naar mijn laatste brief, die ik nog niet verstuurd heb omdat ik hem aan jou wilde voorlezen. Sinds ik het telefoonboek van Parijs uit het consulaat heb gestolen is mijn productie aanzienlijk toegenomen. Je hebt er geen idee van wat voor prachtige namen er in Parijs zijn. Deze brief is aan monsieur Belvédère Oise Noisis, rue de la Reche Potin, Paris Ile. Iets welluidenders zou je niet kunnen bedenken, al zou je nog zo hard je best doen. Ik zie hem als een vrij tenger oud heertje, nog steeds elegant, met een hartstocht voor tropische paddenstoelen, die hij in een empirekast kweekt. Hij draagt geborduurde vesten en reist met wijnrode bagage.'

'Weet je, Carmella, soms denk ik dat je misschien wel antwoord zou krijgen als je je fantasieën niet opdrong aan mensen die je nooit hebt gezien. Monsieur Belvédère Oise Noisis is zeker een heel mooie naam, maar veronderstel dat hij dik is en rieten manden verzamelt? Stel dat hij nooit reist en geen bagage heeft, stel dat het een jonge man is die een diep verlangen koestert om naar zee te gaan? Ik denk dat je wat realistischer moet zijn.'

'Soms ben je wel erg negatief ingesteld, Marian, al weet ik dat je een goed hart hebt. Maar dat is geen reden dat die arme monsieur Belvédère Oise Noisis zoiets banaals als rieten manden zou verzamelen. Hij is breekbaar, maar onverschrokken, ik ben van plan hem wat sporen van paddenstoelen te sturen om het soort dat hij uit de Himalaya gestuurd heeft gekregen aan te vullen.' Meer viel er niet te

zeggen, dus Carmella las de brief voor. Zij deed zich daarin voor als een beroemde Peruviaanse alpiniste, die een arm was kwijtgeraakt bij een poging een jong van een grizzlybeer dat op de rand van een kloof bekneld zat, het leven te redden. De moederbeer was zo ondankbaar geweest haar een arm af te bijten. Verder gaf ze allerlei informatie over zwammen op grote hoogten en bood aan exemplaren op te sturen. Ik had de indruk dat ze veel te veel als vanzelfsprekend aannam.

Toen ik Carmella's huis verliet, was het bijna tijd voor het middageten. Ik droeg mijn geheimzinnige pakket onder mijn omslagdoek en liep heel langzaam, om energie te sparen. Langzamerhand was ook ik heel opgewonden geraakt en ik was zelfs bijna vergeten dat we tomatensoep bij het middageten zouden krijgen. Ik ben altijd dol geweest op tomatensoep uit blik, we eten het niet zo vaak.

Mijn licht overmoedige stemming leidde ertoe dat ik het idee kreeg om door de voordeur te gaan in plaats van door de achterdeur, zoals ik gewoonlijk doe. Vaag speelde ik met het plan om een paar chocolaatjes van Muriel te gappen, die ze achter de boekenkast verstopt. Muriel is bijzonder kleinzielig met snoep en ze zou niet zo dik zijn als ze wat vrijgeviger was. Ik wist dat ze naar de stad was om antimakassars te kopen, die de vetvlekken op de stoelen moesten bedekken. Zelf houd ik niet van antimakassars, ik heb liever afwasbare rieten stoelen, die zien er niet zo treurig uit als gecapitonneerde die vies zijn. Jammer genoeg zat Robert met twee vrienden in de zitkamer cocktails te drinken. Ze staarden me alle drie aan en keken vlug een andere kant op toen ik begon uit te leggen dat ik mijn gebruikelijke maandagochtendwandelingetje had gemaakt. Mijn articulatie is niet meer wat ze vroeger was, omdat ik geen tanden meer heb. Mijn monoloog had nog niet lang ge-

duurd, toen Robert me ruw bij mijn arm pakte en de gang induwde die naar de keuken voert. Het was duidelijk dat hij boos was. Het is net wat Carmella zegt, mensen onder de zeventig en boven de zeven zijn niet te vertrouwen.

Als gewoonlijk at ik mijn middagmaal in de keuken en ging vervolgens naar mijn kamer om Marmeen en Tchatcha, de katten, te kammen. Ik kam de katten elke dag om hun lange vacht glanzend en mooi te houden en om het haar dat ik uit de kammen haal voor Carmella te bewaren, die heeft beloofd er een trui van te breien als er genoeg is. Ik heb nu twee jampotjes vol met van dat mooie, zachte haar. Het lijkt me een prettige en economische manier om aan warme kleren voor de winter te komen. Carmella denkt dat een mouwloos vest een praktisch kledingstuk voor het koude seizoen is. Ik ben vier jaar bezig geweest om de twee potjes te vullen, dus het kan nog wel een tijd duren voor ik voldoende wol heb om er een heel kledingstuk van te maken. Misschien is het mogelijk om het met een beetje lamawol te mengen, hoewel Carmella zegt dat dat niet eerlijk zou zijn. Een nicht van Rosina heeft me eens een eenvoudig indiaans spinnenwiel cadeau gegeven. Ik heb het met katoenafval uitgeprobeerd en leuke, handige touwen gesponnen. Tegen de tijd dat ik voldoende kattenwol heb om te spinnen, zal ik wel voldoende techniek hebben geleerd om fijn garen te kunnen spinnen. Dit is een veelomvattend project, en ik moet zeggen dat ik redelijk gelukkig zou zijn als ik niet zo'n heimwee naar het noorden zou hebben. Ze zeggen dat je de poolster van hier kunt zien en dat die nooit van plaats verandert. Ik heb hem nooit kunnen vinden. Carmella heeft een planisfeer, maar we kunnen er niet achter komen hoe we die moeten gebruiken en er zijn zo weinig mensen die je over dit soort dingen om raad kunt vragen.

Toen ik de hoorn zorgvuldig had verstopt, begon ik aan mijn werk van die middag. De bruine kip zag eruit of ze nog een ei op mijn bed aan het leggen was en Marmeen had er, als gewoonlijk, bezwaar tegen dat zijn staart werd uitgekamd. Het plotseling verschijnen van Galahad in mijn kamer deed me bijna van mijn stoel vallen. De laatste keer dat mijn zoon bij me op bezoek was geweest was toen de tank was gebarsten en hij met de loodgieter binnenkwam. Hij stond in de deuropening en bewoog zijn mond. Ik veronderstel dat hij iets zei.

Toen zette hij een fles port op mijn ladekast, bewoog zijn mond nog wat en vertrok weer. Dit verbijsterende gedrag van Galahad hield me tot de avond bezig. Ik kon geen enkele reden verzinnen om zijn bezoek te verklaren. Ik was niet jarig, bovendien gaf hij me nooit een verjaardagscadeau; naar het weer te oordelen was het ook geen Kerstmis. Waarom zou hij zijn gewoonten zo opzienbarend aan het veranderen zijn?

Ik geloof niet dat ik op dat moment een onheilspellende uitleg aan dit voorval gaf; ik was alleen nieuwsgierig en verbaasd. Als ik Carmella's psychologisch inzicht had gehad, zou ik me misschien zelfs toen al wat zorgen hebben gemaakt. Maar al had ik de gebeurtenissen die volgden kunnen voorzien, ik had toch niets kunnen doen behalve rustig afwachten.

Een groot deel van mijn leven heb ik besteed aan wachten, meestal volmaakt vruchteloos wachten. De laatste tijd ben ik niet erg sterk in samenhangend denken, maar bij deze gelegenheid stelde ik toch een plan van aanpak op. Ik wilde erachter komen wat de motieven voor Galahads ongebruikelijke vriendelijkheid waren. Niet dat het hem aan normaal menselijk gevoel ontbreekt, maar hij vindt vriendelijkheid ten opzichte van onbezielde voorwerpen nu

eenmaal tijdverspilling. Misschien heeft hij gelijk, maar aan de andere kant denk ik dat de maguey-cactus ook leeft en ik vind dus dat ik eveneens aanspraak op bestaan kan maken.

Toen het later werd en het avondeten voorbij was, wachtte ik tot Rosina verdwenen was, pakte mijn hoorn uit, verliet mijn kamer en verborg me in de donkere gang tussen de zitkamer en de keuken. De deur daar stond altijd open, zodat ik zonder enige moeite kon genieten van een beminnelijk beeld van het gezinsleven daar. Galahad zat tegenover Muriel bij de open haard waarin een elektrisch haardblok lag. Dit brandde niet, omdat het weer tamelijk zacht was. Robert zat op de smalle bank en scheurde de ochtendkrant in repen. De nieuwe antimakassars hingen keurig over de stoelen en de bank. Ze waren donkerbeige en hadden franje, praktisch vermoed ik, en makkelijk te wassen. Mijn drie familieleden waren druk verwickeld in een soort discussie.

‘Zelfs als het nooit meer gebeurt, is het resultaat onverdraaglijk,’ zei Robert, zo hard dat mijn hoorn vibreerde. ‘Ik durf hier nooit meer een van mijn vrienden uit te nodigen.’

‘Ik dacht dat alles al in kannen en kruiken was,’ zei Galahad. ‘Je hoeft niet zo opgewonden te blijven doen als we het er allemaal over eens zijn dat zij het in een tehuis veel beter zou hebben.’

‘Jij bedenkt ook alles twintig jaar te laat,’ zei Muriel. ‘Je moeder is in de afgelopen twintig jaar een voortdurende bron van zorg geweest, maar koppig en lamleendig als je bent heb je haar al die tijd hier gehouden om je eigen sentimentele gevoelens te bevredigen.’

‘Muriel, je bent onredelijk,’ zei Galahad zonder overtuiging. ‘Je weet heel goed dat we het niet konden betalen om haar in een inrichting te laten verzorgen voor Charles stierf.’

‘De regering heeft inrichtingen voor zieken en bejaarden,’ snauwde Muriel. ‘Ze had allang opgenomen moeten worden.’

‘We zijn niet in Engeland,’ zei Galahad. ‘De inrichtingen hier zijn niet geschikt voor menselijke wezens.’

‘Grootmoeder,’ zei Robert, ‘valt nauwelijks als een menselijk wezen te beschouwen. Ze is een kwijlende zak vlees in staat van ontbinding.’

‘Robert!’ zei Galahad zonder overtuiging. ‘Kom, Robert!’

‘Ik heb er genoeg van,’ zei Robert. ‘Ik vraag gewoon een paar mensen hier om wat te drinken en te kletsen, en dan komt dat monster van Glamis binnenwandelen en begint midden op de dag te brabbelen, zodat ik haar eruit moet gooien. Zachtjes natuurlijk!’

‘Je moet bedenken,’ zei Muriel vervolgens, ‘dat die ouwe mensen geen gevoelens hebben zoals jij en ik. Ze zou veel gelukkiger zijn in een inrichting, met goede hulp om haar te verzorgen. Ze regelen dat tegenwoordig uitstekend. Dat tehuis daar in Santa Brigida is van de Broederschap de Bron van Licht en zij worden gefinancierd door een bekende Amerikaanse firma van graanproducten (Bouncing Breakfast Cereals Co.). Het is allemaal uitstekend georganiseerd en redelijk goedkoop.’

‘Ja, dat heb je me verteld,’ zei Galahad, die de discussie vervelend leek te gaan vinden. ‘Ik ben het met je eens dat dat het soort tehuis lijkt dat we voor haar zoeken, ze zullen daar goed voor haar zorgen, neem ik aan.’

‘Dus wanneer brengen we haar weg?’ zei Robert. ‘Ik zou van die kamer een werkplaats voor de motorfiets kunnen maken.’

‘Zo’n haast is er ook weer niet bij,’ zei Galahad. ‘We moeten het haar nog vertellen.’

‘Vertellen?’ zei Muriel verbaasd. ‘Ze heeft geen flauw

benul waar ze is, ik denk dat ze de verandering niet eens zal merken.'

'Misschien toch wel,' zei Galahad. 'Je komt er nooit precies achter wat ze begrijpt en wat niet.'

'Je moeder is seniel,' zei Muriel. 'Hoe eerder je dat inziet, hoe beter.'

Ik nam even de hoorn van mijn oor, ten dele omdat mijn arm pijn deed. Seniel? Ja, misschien hebben ze wel gelijk, maar wat betekent seniel?

Ik hield de hoorn nu aan mijn andere oor. 'Ze hoorde dood te zijn,' zei Robert. 'Op die leeftijd kunnen mensen maar beter dood zijn.'

Terug in bed, in mijn wollen nachthemd, merkte ik dat over mijn hele rug koortsrillingen trokken, die van iemand anders leken te zijn. Eerst was er alleen de steeds terugkerende afschuwelijke gedachte: de katten, wat gebeurt er met de katten? Toen: Carmella, hoe moet dat met Carmella op maandagochtend? En de bruine kip? En waarom denken ze te weten dat je maar beter dood kunt zijn? Hoe kunnen ze dat in hemelsnaam weten? En, Lieve Venus (ik bid altijd tot Venus, het is zo'n stralende, herkenbare ster) wat is in vredesnaam die Broederschap de Bron van Licht, die angstaanjagender klinkt dan de dood zelf, een Broederschap die bars en onverbiddelijk weet wat voor andere mensen het beste is en hen met ijzeren vastberadenheid wil verbeteren, of ze dat nu leuk vinden of niet. O Venus, wat heb ik misdaan dat dit mijn lot is? En hoe moet het met de poezen, wat zal er van Marmeen en Tchatcha worden? Nooit zal ik hun wol tot een vest kunnen spinnen om mijn oude botten te warmen, nooit zal ik kattenwol dragen, waarschijnlijk moet ik een uniform aan, geen bruine kip zal dagelijks een ei op mijn bed leggen.

Gekweld door deze vreselijke gedachten en beelden verviel ik in een toestand die meer op catalepsie dan op slaap leek.

Natuurlijk zocht ik de volgende dag Carmella op om haar het gruwelijke nieuws te berichten. Ik nam mijn hoorn mee, omdat ik hoopte op een soort goede raad.

‘Er zijn momenten,’ zei Carmella, ‘dat ik helderziende ben. Toen ik die hoorn op de vlooienmarkt zag dacht ik bij mezelf: dat is net iets voor Marian. Ik moest hem meteen kopen, ik had een voorgevoel. Het is afschuwelijk nieuws, ik moet proberen een of ander plan te verzinnen.’

‘Wat vind je van de Broederschap de Bron van Licht?’ vroeg ik. ‘Ik ben er doodsbang voor.’

‘Het is duidelijk dat de Broederschap de Bron van Licht een heel sinister geheel is,’ zei Carmella. ‘Niet dat ik denk dat het een bedrijf is dat oude dametjes tot graanproducten vermaalt, maar iets sinisters in morele zin. ’t Klinkt allemaal verschrikkelijk. Ik moet iets bedenken om je uit de klauwen van de Bron van Licht te redden.’ Zonder duidelijke reden scheen ze dit grappig te vinden want ze giechelde, hoewel ik zag dat ze toch behoorlijk van streek was.

‘Ze zullen het wel niet goed vinden dat ik de poezen meeneem, denk je niet?’

‘Geen katten,’ zei Carmella. ‘Het is inrichtingen niet toegestaan om iets leuk te vinden. Daar hebben ze het veel te druk voor.’

‘Wat zal ik doen,’ zei ik. ‘’t Lijkt me jammer om zelfmoord te plegen nu ik tweeënnegentig jaar heb geleefd en werkelijk niets heb begrepen.’

‘Je zou naar Lapland kunnen vluchten,’ zei Carmella. ‘We zouden hier een tent kunnen breien, dan hoef je er geen te kopen als je aankomt.’

‘Ik heb geen geld, ik kom nooit in Lapland zonder geld.’

‘Geld is een lastig iets,’ zei Carmella. ‘Al ik het had zou ik jou wat geven en konden we vakantie aan de Rivièra houden, op weg naar Lapland. Misschien zouden we zelfs naar het casino kunnen gaan.’

Zelfs Carmella had dus geen praktische raad.

Huizen zijn in wezen lichamen. We verbinden ons met muren, daken en voorwerpen zoals we ons hechten aan onze lever, ons skelet, ons vlees en onze bloedsomloop. Ik ben geen schoonheid en heb geen spiegel nodig om me daarvan te overtuigen. Niettemin houd ik dit vervallen geraamte in een dodelijke greep, als was het het heldere lichaam van Venus zelf. Dit geldt ook voor de tuin en het kamertje dat ik destijds bewoonde, mijn lichaam, de katten, de bruine kip, allemaal mijn lichaam, allemaal deel van mijn eigen trage bloedsomloop. Gescheiden worden van deze vertrouwde en geliefde – ja, geliefde – dingen was ‘verwelken en vergaan’, zoals het oude rijmpje zegt. Tegen de naald in mijn hart met de lange draad van oud bloed was geen kruid gewassen. Maar hoe stond het dan met Lapland en het span wollige honden? Ook dat zou een grote inbreuk op de geliefde gewoonten zijn geweest natuurlijk, maar wel een verschil met een tehuis voor aftandse oude vrouwen.

‘Voor het geval ze je in een kamer op de tiende verdieping opsluiten,’ zei Carmella terwijl ze een sigaar opstak, ‘zou je een hoop van die touwen die je hebt geweven kunnen nemen en ontsnappen. Ik kan dan beneden wachten met een machinegeweer en een automobiel, een gehuurde automobiel natuurlijk. Ik denk dat dat voor een uur of twee niet zo duur is.’

‘En waar haal je dat machinegeweer vandaan?’ vroeg ik,

geboeid door het idee Carmella met zo'n dodelijk voorwerp bewapend te zien. 'En hoe werken die? Het is ons zelfs nooit gelukt die hemelkaart te gebruiken. En je kunt toch verwachten dat een machinegeweer heel wat ingewikkelder is.'

'Machinegeweren,' zei Carmella, 'zijn de eenvoud zelve. Je laadt ze met een hoop kogels en haalt de trekker over. Er is geen intellectuele arbeid voor nodig en je hoeft niet echt iets te raken. Het lawaai alleen al maakt indruk op de mensen, ze denken dat je gevaarlijk bent als je een machinegeweer hebt.'

'Je zou best eens gevaarlijk kunnen zijn,' antwoordde ik geschrokken. 'Stel dat je mij per ongeluk raakt.'

'Ik zou alleen de trekker overhalen als het absoluut noodzakelijk was. Zo zouden ze een troep politiehonden op ons los kunnen laten, en in dat geval zou ik natuurlijk genoodzaakt zijn te schieten. Een hele troep honden is een behoorlijk doelwit, veertig honden op drie meter afstand, dat kan niet moeilijk te raken zijn. En het onderscheid tussen jou en een kwade politiehond zie ik altijd.'

Ik was toch niet zo gelukkig met Carmella's redenering. 'Stel dat er maar één politiehond is, die mij steeds in kringetjes achternazit. Dan zou je makkelijk mij in plaats van de hond kunnen raken.'

'Jij was bezig je tien verdiepingen naar beneden te laten zakken langs je touw,' zei Carmella, met haar sigaar in de lucht priemend. 'Die honden vielen mij aan, niet jou.'

'Maar,' zei ik, nog niet geheel overtuigd, 'als we dan die binnenplaats (het zou wel zo'n door hoge muren omgeven binnenplaats zijn, veronderstelde ik, waar de oudjes werden gelucht) bezaaid met dode politiehonden hebben achtergelaten, wat doen we dan en waar gaan we heen?'

'We sluiten ons bij de groep aan in een dure badplaats

en gaan door met het afluisteren van telefoonlijnen om de winnaars van de paardenrennen aan de weet te komen vóór de bookmakers uitbetalen!

Carmella dwaalde af. Ik probeerde haar terug te brengen naar waar we het over hadden.

‘Ik dacht dat je zei dat dieren niet waren toegestaan in tehuizen. Veertig politiehonden zijn toch dieren?’

‘Politiehonden zijn geen dieren in de eigenlijke zin van het woord. Politiehonden zijn gedenatureerde dieren zonder dierlijke aard. Politieagenten zijn geen mensen, dus hoe kunnen politiehonden dan dieren zijn?’

Hierop was geen antwoord mogelijk. Carmella had advocaat moeten worden, ze was zo knap in gecompliceerde discussies.

‘Je zou net zo goed kunnen zeggen dat collies gedenatureerde schapen zijn,’ zei ik ten slotte. ‘Als ze zo veel honden in zo’n tehuis hebben, begrijp ik niet wat voor verschil een paar katten zouden maken.’

‘Denk je eens in in wat voor voortdurende doodsangst die poezen zouden leven met die veertig woeste politiehonden.’ Carmella staarde gekweld voor zich uit. ‘Hun zenuwstelsel zou tegen zo’n situatie niet bestand zijn.’ Ze had natuurlijk gelijk, zoals gewoonlijk.

Ik strompelde terug naar huis, nog steeds door een gevoel van wanhoop overweldigd. Wat zou ik Carmella en haar stimulerende raadgevingen, de zwarte sigaartjes, de viooltjeszuurtjes missen. In een tehuis zou ik waarschijnlijk vitaminepillen moeten slikken in plaats van zuurtjes. Vitaminen en politiehonden, grijze muren, machinegeweren. Ik kon niet samenhangend denken, het gruwelijke van de situatie dreef in verwarde massa’s in mijn hoofd rond, zodat het pijn deed, alsof het was opgevuld met doornig zeewier.

Het was meer de macht der gewoonte dan mijn eigen verdienste dat ik thuiskwam en in de achtertuin ging zitten. Vreemd genoeg was ik in Engeland en het was zondagmiddag. Ik zat met een boek op een stenen bank onder een seringenstruik. Een kluit rozemarijn vlakbij deed de lucht heerlijk geuren. In de buurt werd getennist, de doffe, regelmatige slagen van rackets tegen ballen waren duidelijk te horen. Dit was de verzonken Hollandse tuin. Waarom Hollands? peins ik. De rozen? De geometrische bloembedden? Of misschien omdat het een verzonken tuin is? De kerkklokken luiden, dat is de protestantse kerk, hebben we al thee gedronken? (Komkommersandwiches, maanzaadcake en rozijnenbolletjes.) Ja, thee moeten we al gedronken hebben.

Mijn lange donkere haar is zo zacht als de vacht van een poes, ik ben mooi. Dat is een hele schok, want ik besef net pas dat ik mooi ben en ik moet daar iets aan doen, maar wat? Schoonheid is een verantwoordelijkheid als elke andere, mooie vrouwen leiden bijzondere levens zoals eerste ministers, maar dat is niet wat ik werkelijk wil, er moet iets anders zijn... Het boek. Nu zie ik het, de Sprookjes van Hans Christian Andersen, de Sneeuwkonigin.

De Sneeuwkonigin, Lapland. Kleine Kaj, die vermenigvuldigsommen maakt in het ijskasteel.

Nu begrijp ik dat ook ik een wiskundesom heb opgekregen die ik niet kan oplossen, hoewel het me toeschijnt dat ik het al jarenlang heb geprobeerd. Ik ben niet echt hier in Engeland, in deze heerlijk geurende tuin, hoewel hij niet verdwijnt, zoals bijna altijd gebeurt, ik bedenk dit allemaal en het zal zo verdwijnen. Je zo sterk en gelukkig voelen is erg gevaarlijk, zo meteen zal er iets vreselijks gebeuren en ik moet vlug de oplossing vinden.

Alle dingen waarvan ik houd zullen uit elkaar vallen en

ik kan er niets aan doen, tenzij ik het raadsel van de Sneeuwkoningin kan oplossen. Zij is de sfinx van het noorden, met knisperend wit bont en diamanten aan de klauw van elke voet, haar glimlach is bevroren en haar tranen kletteren als hagel op de vreemde diagrammen die aan haar voeten op de grond zijn getekend. Ooit en ergens moet ik de Sneeuwkoningin hebben verloochend, want nu zou ik het toch moeten weten?

De jongeman in zijn witte flanelen pak komt me iets vragen, kom ik tennissen? Ja, weet je, ik ben eigenlijk niet zo goed in tennissen, daarom lees ik liever een boek. Nee, geen intellectueel boek, gewoon maar sprookjes. Sprookjes op jouw leeftijd?

Waarom niet? Wat is leeftijd trouwens? Iets dat jij niet begrijpt, mijn liefste.

Het bos staat nu vol wilde anemonen, zullen we gaan kijken? Nee schat, ik zei geen wilde ottomanen, ik zei wilde anemonen, bloemen, honderden, duizenden wilde bloemen overal op de grond onder de bomen, helemaal tot bij de uitkijktoren. Ze ruiken niet, maar ze zijn aanwezig, net als parfum en even indringend, ik zal er mijn hele leven aan blijven denken.

Ga je ergens heen, schat?

Ja, ik ga het bos in.

Waarom zeg je dan dat je er je hele leven aan zult blijven denken?

Omdat jij deel uitmaakt van de herinnering eraan en jij zult verdwijnen, de anemonen zullen eeuwig opnieuw bloeien, wij niet. Liefeling, doe niet zo wijsgerig, het past niet bij je, je neus wordt er rood van.

Sinds ik heb ontdekt dat ik echt mooi ben, kan het me niet schelen of mijn neus rood is, de vorm ervan is zo mooi.

Je bent afschuwelijk ijdel.

Nee schat, niet echt, want ik heb een vreselijk voorgevoel dat het zal verdwijnen voor ik weet wat ik ermee moet beginnen. Ik ben zo ontzettend bang dat ik geen tijd heb om te genieten van mijn ijdelheid.

Je bent manisch-depressief en ik zou me een ongeluk vervelen als je er niet zo leuk uitzag.

Niemand kan zich met mij ooit vervelen, ik heb te veel ziel. Veel te veel, maar godzijdank ook veel lichaam. Het goudgroene licht in het bos, kijk die grote varens. Ze zeggen dat heksen toveren met varenszaden, het zijn hermafrodieten.

De heksen?